

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра прикладної лінгвістики

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

КЛІНІЧНА ЛІНГВІСТИКА

підготовки бакалавра

Силабус освітнього компонента «Клінічна лінгвістика» підготовки бакалавра.

Розробник:

Котис О. Г., кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

І.М. Калиновська

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики

протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Силабус освітнього компонента перезатверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики

протокол № 1 від 29.08. 2025 р.

В.о. завідувача кафедри

І.М. Калиновська

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1 (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В11 Філологія Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150 год. / 5 кредитів		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-й
		Лекції 10 год.
ІНДЗ: є		Практичні 20 год. Консультації 10 год.
		Самостійна робота 110 год.
Бакалавр		Форма контролю: залік
Мова навчання		англійська

Таблиця 1а (заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В11 Філологія Прикладна лінгвістика. Переклад і комп’ютерна лінгвістика Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150 год. / 5 кредитів		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-й
		Лекції 4 год.
		Практичні 6 год.
ІНДЗ: є		Самостійна робота 122 год.
		Консультації 18 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		англійська

II. Інформація про науково-педагогічного працівника

Прізвище, ім'я та по батькові	Котис Олена Георгіївна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент кафедри прикладної лінгвістики
Посада	доцент
Контактна інформація	моб. тел. + 38(099)0754448
	olena.kotys@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi
	Консультації в усній формі (в день проведення занять та телефоном) і письмовій формі (електронною поштою).

III. Опис освітнього компоненту

1. Анотація. Силабус освітнього компоненту «Клінічна лінгвістика» призначений для здобувачів освіти другого року денної та заочної форм здобуття освіти різних освітніх програм, освітнього рівня «бакалавр». Цей освітній компонент комплексно ознайомлює ЗО із особливостями мовленнєвої діяльності людини від норми до патології. Починаючи вивчення від будови мозку людини та основних етапів розвитку мовлення дитини, переходимо до причин та типів розладів мовлення, пов'язаних з органічними ураженнями та дефектами мовлення, які є наслідком недорозвинутих психічних функцій, зокрема різними типами афазій, порушеннями письмового мовлення (дислексією та дисграфією), дефектами мовлення (алалією, дисфонією, затинанням), а також мовленнєвими порушеннями при розумовій відсталості (олігофренії) тощо. Об'єктом освітнього компоненту є вивчення зв'язку між роботою мозку та мовленням людини, а предметом – вікові особливості, норми та патології мовлення.

3. Мета і завдання. Метою викладання освітнього компоненту «Клінічна лінгвістика» є формулювання загальної концепції психолінгвістичного напрямку у прикладній лінгвістиці через вивчення зв'язку роботи мозку та продукування мовлення, вивчення розвитку мовлення дитини та детальний аналіз психічного розвитку осіб з вадами мовлення різного віку. **Основними завданнями** освітнього компоненту є:

- вивчення понятійного апарату дисципліни «Клінічна лінгвістика»;
- вивчення структури та функцій мозку людини;
- детальний розгляд етапів мовленнєвого розвитку дитини;
- вивчення закономірностей та особливостей психічного розвитку осіб з порушеннями мовлення різного ступеня тяжкості й різної етіології;
- дослідження специфіки особистісного і соціального розвитку дітей з мовленнєвою патологією;
- вивчення впливу мовленнєвих розладів на психічний розвиток людини;
- поглиблене дослідження механізмів порушень психічного розвитку в дітей з порушеннями мовленнєвої діяльності;
- визначення перспектив розвитку дітей з порушеннями мовлення й ефективних засобів їх навчання і виховання;
- аналіз досягнень у теорії та практиці вітчизняної та зарубіжної патопсихолінгвістики.

4. Результати навчання (компетентності). Опанувавши освітній компонент «Клінічна лінгвістика», здобувачі освіти зрозуміють особливості будови мозку людини та кореляцію між його функціонуванням та мовленням; ознайомляться з віковими етапами розвитку мовлення: від народження до старості, з можливими змінами. Знатимуть, до яких спеціалістів можна звернутися, аби подолати проблеми з мовленням та які методи застосувати, аби самостійно впоратися з такими проблемами.

Soft skills. Комунікація: вміння чітко та ефективно висловлювати свої думки усно та письмово, слухати інших, вести переговори та будувати відносини. Критичне мислення: здатність аналізувати інформацію, оцінювати аргументи, розв'язувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення. Креативність: вміння генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та адаптуватися до змін. Лідерство: здатність мотивувати, надихати, приймати відповідальні рішення та досягати спільних цілей. Робота в команді: вміння співпрацювати з іншими. Емоційний інтелект: здатність розуміти та управляти своїми емоціями та емоціями інших, будувати позитивні відносини та вирішувати конфлікти. Управління часом: вміння планувати та організовувати свій час, розставляти пріоритети та дотримуватися дедлайнів. Адаптивність: здатність швидко пристосовуватися до нових умов, ситуацій та вимог. Вирішення проблем: вміння ідентифікувати проблеми, аналізувати їх причини, знаходити та впроваджувати рішення. Впевненість у собі: віра у власні сили та можливості, здатність до самопрезентації та відстоювання своєї точки зору.

5. Структура освітнього компоненту

Таблиця 3 (Денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Child Language Acquisition							
Тема 1. Clinical Linguistics and Speech-Language Pathology. Introduction. Basic terms. Investigating children's language. Theories of language acquisition.	26	2	2		20	2	ДС + РМГ / 10
Тема 2. The first year (sound production, speech perception, speech interaction). Phonological, grammatical, semantic and pragmatic development. Language development in school.	28	2	4		20	2	ДС + РМГ / 10
Разом за модулем 1	54	4	6		40	4	20
Змістовий модуль 2. Language, Brain and Disability							
Тема 3. Language and the brain. Localization. Language disability. Deafness.	30	2	6		20	2	ДС + РМГ / 5
Тема 4. Aphasia and its types. Dyslexia and dysgraphia.	28	2	4		20	2	ДС + РМГ / 5
Тема 5. Voice and fluency disorders. Language delay.	38	2	4		30	2	ДС + РМГ / 10
Разом за модулем 2	96	6	14		70	6	20
Тест 1							Т / 30
Тест 2							Т / 30
Усього	150	10	20		110	10	100

*ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, Т – тести.

Таблиця 3а (Заочна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Child Language Acquisition							
Тема 1. Clinical Linguistics and Speech-Language Pathology. Introduction. Basic terms. Investigating children's language. Theories of language acquisition. The first year (sound production, speech perception, speech interaction). Phonological, grammatical, semantic and pragmatic	53	2	2		9	40	ДС + РМГ / 20

development. Language development in school.							
Разом за модулем 1	53	2	2		9	40	20
Змістовий модуль 2. Language, Brain and Disability							
Тема 2. Language and the brain. Localization. Language disability. Deafness. Aphasia and its types. Dyslexia and dysgraphia. Voice and fluency disorders. Language delay.	13	2	4		9	82	ДС + РМГ / 20
Разом за модулем 2	97	2	4		9	82	20
Тест 1							Т / 30
Тест 2							Т / 30
Усього	150	4	6		18	122	100

*ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, Т – тести.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 5

Тема	Питання для самостійного опрацювання
1. Child language acquisition.	Theories of language acquisition.
2. Child language acquisition.	Challenges of the first year.
3. Language and the brain. Localization.	Neurolinguistic processing. The homunculi. Language areas
4. Voice and fluency disorders.	Slips of the tongue or brain? William Archibald Spooner – the producer of ‘spoonerisms’. Tongue slips classification.
5. Voice and fluency disorders.	A critical period for language. The tragic case of Genie that bears the critical period hypothesis.
6. Voice and fluency disorders.	Technological advances. Hearing aids. Auditory implants.
7. Aphasia	The effects of aphasia (accounts of famous people: Samuel Johnson, Walter Scott and others)

IV. Політика оцінювання

Оцінювання здобувачів освіти регулюється [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки](#)

Політика викладача щодо здобувача. При вивченні освітнього компонента «Академічне письмо» здобувач вищої освіти виконує завдання згідно з навчальним планом та силабусом, що включає відвідування і підготовку до практичних занять (вивчення матеріалу, виконання письмових завдань, систематизацію знань для написання тестів).

Політика щодо академічної доброчесності. Політика щодо академічної доброчесності регульовано [Кодексом академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки](#), згідно з яким учасники освітнього процесу мають усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися

до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися розкладу навчального процесу, зокрема заборонено списування під час тесту (у т. ч. із використанням мобільних телефонів). Здобувачам освіти необхідно складати всі завдання самостійно, без допомоги сторонніх осіб; надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не публікувати відповідей до тесту та письмових завдань; зазначати джерела інформації та посилатися на роботу інших авторів у разі використання результатів їхньої роботи; не вдаватися до кроків, що можуть нечесно погіршити чи покращити результати інших здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У разі відсутності з об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) на лекційному чи практичному занятті здобувач освіти самостійно проходить пропущену тему/теми й може звернутися за консультацією до викладача. Матеріал пропущеного практичного заняття здобувач за погодженням з викладачем може відпрацювати в онлайн/офлайн- форматі (відповідно до затвердженого графіку консультацій), але не пізніше прикінцевого заняття, дати заліку згідно розкладу. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

Здобувачі освіти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті. Згідно з [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#), та рішенням науково-методичної комісії факультету іноземної філології від 02.02.2022 року, протокол № 7 здобувачам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті.

Шкала оцінювання (залік)

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1-59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль має на меті перевірку рівня знань здобувача вищої освіти під час виконання завдань з освітнього компонента «Клінічна лінгвістика» та оцінюються за 100-бальною шкалою за накопичувальним принципом. Формою підсумкового контролю є *залік*, сума балів за результатами поточного контролю. Якщо вона понад 60 балів, то за згодою здобувача освіти може бути зарахована як підсумкова оцінка з освітнього компонента.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг, здобувач вищої освіти складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку всі попередньо набрані бали анулюються. Повторне складання заліку допускається не більше, ніж два рази: один раз – викладачу, другий – комісії, яку затверджує декан факультету. Оцінка за складання заліку під час ліквідації академічної заборгованості здійснюється за 100-бальною шкалою і включає: написання тесту (60 балів), усні відповіді на запитання до заліку (40 балів).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів освіти на семінарських заняттях

5 балів – здобувач освіти володіє навчальним матеріалом у повному обсязі, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних відповідей та письмових завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; правильно вирішив усі завдання тесту;

4 бали – здобувач освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних відповідей та письмових завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки; правильно вирішив більшість завдання тесту;

3 бали – здобувач освіти володіє навчальним матеріалом загалом, викладає його основний зміст під час усних відповідей та письмових завдань, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки; правильно вирішив половину завдання тесту; 2 бали – здобувач освіти володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей і письмових завдань, недостатньо розкриває зміст питань, допускаючи при цьому суттєві неточності; правильно вирішив меншість завдання тесту;

1 бал – здобувач освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних відповідей та письмових завдань, допускаючи при цьому суттєві помилки; Правильно вирішив окремі завдання тесту

0 балів – здобувач освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань; не вирішив жодного завдання тесту.

Питання заліку

1. Clinical linguistics and speech-language pathology: definitions and scope of study
2. Basic terminology in clinical linguistics and language disorders
3. Methods and approaches to investigating children's language development
4. Major theories of language acquisition: behaviorist, nativist, and interactionist perspectives
5. Sound production in the first year of life: stages and milestones
6. Speech perception development during the first year
7. Speech interaction patterns between infants and caregivers
8. Phonological development: from babbling to first words
9. Grammatical development in early childhood: morphology and syntax
10. Semantic development: vocabulary growth and word meanings
11. Pragmatic development: learning language use in social contexts
12. Language development in school-age children: literacy and advanced grammar
13. Language and the brain: neuroanatomical structures involved in language processing
14. Localization of language functions: Broca's and Wernicke's areas
15. Language areas in the brain: the homunculi and cortical mapping
16. Language disability: types, causes, and classification
17. Deafness and its impact on language development
18. Technological advances in treating hearing impairment: hearing aids and auditory implants
19. Aphasia: definition, causes, and general characteristics
20. Types of aphasia: Broca's, Wernicke's, global, and other forms
21. The effects of aphasia on language production and comprehension (including historical cases)
22. Dyslexia: characteristics, types, and diagnostic criteria
23. Dysgraphia: writing disorders and their manifestations
24. Voice disorders: types and underlying causes
25. Fluency disorders: stuttering and cluttering

26. Slips of the tongue: types, causes, and psycholinguistic significance (including spoonerisms)
27. Language delay: distinguishing delay from disorder
28. The critical period hypothesis for language acquisition
29. Critical period evidence: the case of Genie and other relevant research
30. Neurolinguistic processing: from perception to production

VII. Рекомендована література

Основні джерела:

1. Андрусишина Л. До питання про диференційну діагностику в логопсихології. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. Київ, 2013. № 4. С. 23–27.
2. Каземір Т. Труднощі у школі у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Будьмо здорові*. 2008. № 1. С. 22–23.
3. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для здобувачів освіти вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В. та ін. Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут. В-во «Фенікс», 2008. 245 с.
4. Колишкін О. В. Психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навч. посіб. для здобувачів освіти ВНЗ. М-во освіти і науки молоді та спорту України. Суми, 2013. С. 175–183.
5. Мартиненко І. В. Системні порушення мовлення в ракурсі медико-психолого-педагогічних досліджень. *Логопедія*. 2017. № 10. С. 41–47.
6. Січкачук Н. Д. Сучасні методи вивчення дітей раннього віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ, 2016. Вип. 31. С. 86–92.
7. Соботович Є.Ф. Структура мовленнєвої діяльності і механізми її формування. К. : ІЗМН. 1997. 194 с.
8. Тищенко В. В. Класифікації порушень мовленнєвого розвитку: сучасний стан, протиріччя та шляхи їх усунення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: 2016. Вип. 32(2). С. 165–169.
9. Asp E., De Villiers J. Clinical Linguistics. Part III. *The Cambridge Handbook of Systemic Functional Linguistics*. 2019. Pp. 587 – 619.
10. Crystal D. Clinical Linguistics. *Disorders of human communication*. Series volume 3. Edition 1. Springer Verlag Wien. 1981. 229 p.
11. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge : Cambridge University. 2012. 693 p.
12. Crystal D. Clinical Linguistics: Conversational Reflections. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2013. Pp. 236–243.
13. Cummings L. Clinical Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press. 2008. 528 p.
14. Perkins, M. Clinical Linguistics: Its Past, Present and Future. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2011. Pp. 922–927.
15. The Handbook of Language and Speech Disorders. Second Edition. Edited by Jack S. Damico, Nicole Muller, and Martin J. Ball. John Wiley and Sons Ltd. 2021. 676 p.

Додаткова література:

16. Crystal, D. Clinical Linguistics and Phonetics' First 15 Years: An Introductory Comment. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2002. Pp. 487–489.
17. Garcia, A. M., Ibáñez, A. Processes and Verbs of Doing, in the Brain: Theoretical Implications for Systemic Functional Linguistics. *Functions of Language*. 2016. Pp. 305–335.
18. Iverach, L., Rapee, R. Social Anxiety Disorder and Stuttering: Current Status and Future Directions. *Journal of Fluency Disorders*. 2014. Pp. 69–82.

19. International Book of Language Acquisition / Edited by Jessica S. Horst and Janne von Koss Torkildsen. 2019. 568 p.
20. Korrel H., Mueller K. L., Silk T., Anderson V., Sciberras E. Research Review: Language Problems in Children with Attention-Deficit Hyperactivity Disorder: A Systematic Meta-analytic Review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2017. Pp. 640–54.
21. Lee A., van Dulm O., Robb M., Ormond T. Communication Restriction in Adults Who Stutter. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2015. Pp.536–556.
22. Linnik A., Bastiaanse R., Höhle B. Discourse Production in Aphasia: A Current Review of Theoretical and Methodological Challenges. *Aphasiology*. 2016. Pp. 765–800.
23. Reilly S., Tomblin B., Law J., McKean C., Mensah F. K., Morgan A., Goldfeld S., Nicolson J. M., Wake M. Specific Language Impairment: A Convenient Label for Whom? *International Journal of Language & Communication Disorders*. 2014. Pp. 416–451.
24. Togher, L. 2001. Discourse Sampling in the 21st Century. *Journal of Communication Disorders*. Pp. 131–150.